

depotkældre som historiske dokumenter om en svunden tid.

Karin Rejler tager denne udfordring op på flere forskellige måder. Først og fremmest ved en sprælsk opsætning med anvendelsen af forskellige typografier, i hvilke tv-stills, avisudklip, (fine) tegninger og realtekst indgår i et virvar, hvor læserøjne - og -bevidsthed - kan græse rundt efter forgodtbefindende. Lad være at det ikke altid ser kønt ud for et større problem er det, at læserens/elevernes muligheder for at opnå en sammenhængende teoretisk indsigt i stoffet formindskes med denne opsætning. Der klippes for hurtigt, og det bliver ofte kun til ultrakorte snap-shots af længere artikler.

Det er synd, dette at man gang på gang 'afbrydes' i læsningen af en spændende artikel for at se på en statistik eller et still, for bogen er venlig og sympatisk og åben over for mange forskellige typer af læsere. Det sympatiske ligger blandt andet i det pædagogiske snit, som bogen skærer ind gennem sit emne: tv-mediet. Rejler siger i sin indledning, at hun "...efterhand kommit underfund med att det viktiga och intressanta är att ställa frågorna, inte att ha de färdiga svaren..", og afsluttende "Det er vigtigt att skapa en aktiv diskussion kring de centrala frågorna. Det här är mitt bidrag. Vilket blir ditt?".

Den læser hun taler til er mangehovedet - den enkelte tv-seer, studiekredsen samt skolen på forskellige niveauer. En så bred modtagergruppe forklarer selvfølgelig også, hvorfor bogen har fået denne løse collageform.

Bogens overordnede formål er, at se "...för att inse, för att begripa och kunna påverka". Det er også et sympatisk træk, at bogen åbenbart har til hensigt at knytte mediepædagogik og mediepoli-

tik sammen. Og hvorledes gør den så det?

Bogen er inddelt i 9 temakapitler, og hvert kapitel afsluttes med nogle sider "Utsiktspunkter för att se mera". Det er på disse sider, hvor spørgsmålene især stilles, og hvor læserens/elevernes viden og erfaring med tv inddrages. I kapitlet om sport opfordres man for eksempel til at overveje, hvorledes maratonløb kan gøres til godt tv, iagttagelse, hvilken rolle reklamer har i forbindelse med sportsudsendelser eller sammenlignende kommentatoren til en sportsudsendelse med kommentatoren til en Melodi Grand Prix. Det spændende ved disse spørgsmål er, at synsvinklen både er tv-forbrugers og tv-producentens. Ikke fordi målet er, at vi alle skal kunne lave tv, men fordi de skiftende synsvinkler hele tiden skaber fornyet opmærksomhed over emnet. Spørgsmålene befinder sig på forskellige niveauer og kræver forskellige forudsætninger ud over dem, der gives i kapitlerne, så bogen afsluttes med en 'Studieplan', en læsevejledning, der klassificerer de forskellige spørgsmål.

De 3 indledende kapitler beskæftiger sig med generelle forhold, der knytter sig til tv-mediet: tv i hverdagslivet, Nogle træk i tv's fortælle teknik samt 'Värderingar i botten', dvs. opfattelser i/af tv. Det drejer sig om meget komprimerede sammenfatninger - ikke vanskelige at læse og forstå - af den viden, man har på områderne. Kapitlerne angiver også den tværfaglighed, der knytter sig til beskæftigelsen med tv-mediet. Videnshorisont og synsvinkel skifter ofte og det sammen med den førnævnte collage-opsætning gør stoffet vanskeligt at hitte rede i. De øvrige kapitler beskæftiger sig med de udsendelsestyper, der også om 10 år vil udgøre ryggraden i enhver tv-stations programlægning: nyheder, sport, underholdning, serier og børne- & ungdomsudsendelser. For så vidt er bogen fremtidssikret, selvom man måske om få år må justere nogle af spørgsmå-

lene i kapitlerne, der er for konkrete.

Selvom bogen er svensk og til bristepunktet fyldt med svenske - og næsten kun svenske - eksempler, kan den godt anvendes under danske himmelstrøg. Den er glimrende som introduktion til området i gymnasiet og hf, men kan ikke anbefales, hvis man ønsker at arbejde dybere og mere metodisk med stoffet. Dertil er fremstillingen for flaksende og den mangler teoretisk fundament og stillads.

Til bogen er der udarbejdet 8 videoprogrammer, hvoraf de sidste fire handler om tv's udtryksformer og kan lånes på amtscentralerne. De er meget instruktive og kan også anvendes uafhængig af bogen.

Forskningsrapporter fra Danmarks Radio:

Forskningsrapport nr. 8B/86: Medieforskning i Danmarks Radio 1985, red. Erik Nordahl Svendsen, 227 s.

nr. 5B/83: VM-fodbold i tv, v/Kalle Marosi, 49 s.

nr. 6B/86: Mor er major - en undersøgelse af seriens modtagelse, v/Poul Erik Nielsen, 127 s.

nr. 4B/82: Seriesening i tv: - Når tiden er gået hurtigt, er den gået godt, V/Niels-Aage Nielsen, 101 s.

nr. 5B/84: Familien som den skildres i tv - Ud fra en analyse af 1 uges programmer i 4 lande, v/Niels-Aage Nielsen, 110 s.

nr. 7B/86: TV-avisen set inde fra, v/Ralf Pittelkow, 209 s.

Rapporterne kan rekvireres i enkeltteksemplarer hos Danmarks Radio's Medieforskningsafdeling.

Anmeldt af: Povl Erik Brøndgaard, adjunkt ved Københavns Amtskommunes Forberedelseskursus, Gentofte, Lyngby-Tårnbæk, Søllerød.

I årsrapporten 1986 fra Danmarks Radios Medieforskning findes en oversigt over de forskningsrapporter, som forskningsafdelingen har udgivet siden 1974. Titlerne giver et fingerpeg om, hvad man beskæftiger sig med inden for institutionens egne rammer, hvordan man søger at analysere programfladen og enkeltprogrammer, og hvordan man forsøger at kortlægge seerinteressen. Forskningsrapporterne er dels udarbejdet af DRs egne forskere, dels af freelance-forskere. Hensigten med denne forskning er selvfølgelig at foretage en løbende kontrol af DRs virksomhed, således at form og indhold kan ændres i takt med ændringer i samfundet, men rapporter indeholder også et udmærket materiale, som med udbytte kan inddrages i medieundervisningen.

I de senere år er der udkommet forskelligt mere eller mindre pædagogisk tilrettelagt litteratur, som bliver brugt i medieundervisningen. DRs rapporter er selvsagt ikke spe-

cielt pædagogisk tilrettelagt, men de har den umiddelbare fordel, at de forholder sig til DRs produktion, som - vel stadig - udgør det bredeste undervisningsmateriale i den danske medieundervisning - i hvert fald på gymnasialt niveau.

I rapporterne kan læreren finde inspiration til medieundervisningen. De kan give ideer til nye indfaldsvinkler på traditionelle undervisningsområder, og de kan åbne vejen til nye og utraditionelle områder. Det er selvfølgelig en skam, at sådanne undersøgelsesresultater først kan foreligge, når udsendelsesrækken, serien eller hvad emnet nu er, er afsluttet, således at man kun i sjældne tilfælde har selve programmerne til sin rådighed, når materialet foreligger. Men man vil i mange tilfælde kunne overføre resultater og synspunkter til lignende programmer, eller man kan bruge materialet som selvstændigt undervisningsforløb.

Kun få af rapporterne kan anvendes i deres helhed som elevmateriale, men uddrag af dem kan. Mange medielærere er blevet konfronteret med spørgsmål som, hvordan man finder ud af, hvor mange mennesker, der ser tv. I rapporterne findes eksempler på seer-undersøgelser, undersøgelsesmetodernes fordele og ulemper fremhæves, og resultaterne fremlægges gennem statistikker, interviews og kommentarer. Sådanne rapporter kan bruges som dokumentation for lærerens formodninger, og de kan danne grundlag for et mere dybtgående arbejde med mediesociologiske forhold, hvor elevernes selvstændige indsats kan komme til sin ret.

Rapporterne giver indblik i DRs forskellige afdelinger, deres programpolitik, mål og midler. Beskrivelser af produktionsformer og produktionsforløb kan belyse DRs arbejdsforhold. De kan vise, hvordan der tilsyneladende

arbejdes frem mod konkrete mål, men hvordan disse må korrigeres løbende, fordi økonomi, teknik, personlige, organisatoriske og administrative forhold ændres i løbet af produktionsperioden. Et programs endelige form og indhold er sjældent identisk med intentionerne. Det er forhold som mange er klar over, men rapporterne kan anvendes som dokumentation i undervisningssituationen.

Seer-undersøgelse

I VM-fodbold i tv har Kalle Marosi foretaget en kvantitativ seer-undersøgelse i forbindelse med VM-turneringen i 1982. Undersøgelsen bygger på interviews inden fodboldtransmissionerne, hvor Kalle Marosi kortlægger befolkningens interesser for tv-fodbold og dens forventninger til det kommende fodbold-kiggeri. Denne indledende undersøgelse følges op af undersøgelser i to udvalgte uger under verdensmesterskaberne, hvor undersøgelsesdeltagerne har ført dagbog over deres fodboldkiggeri og deres engagement i og interesse for dette medieforbrug.

Materialet dokumenterer ikke overraskende, at mænd ser mere fodbold end kvinder, men materialet giver også forfatteren mulighed for mere interessante konklusioner, så som at kvinder rent faktisk ser mere fodbold end de havde forventet, og idet rapporten inddrager sociologiske og kønsspecifikke forhold giver den et udmærket indblik i danskernes liv under en så massiv mediebegivenhed, - i de glæder og sorger, som tilskikkes familien Danmark, når fodbolden ruller på skærmen.

Med sine mange statistikker kan rapporten anvendes i forbindelse med undervisning i tv-sport, men den kan også anvendes som dokumentation for mediebegivenhedernes indflydelse på vores adfærd.

I modsætning til denne rapport inddrager Mør er major også kvalitative forhold. Forfatteren, Poul Erik Nielsen, afdækker gennem 16 interviews, hvordan seerne forholder sig til se-

riens indholdselementer. Forfatteren foretager en vurdering af sin analysemetode, fremhæver dens fordele og mangler, og endelig fremlægger han resultaterne på en overskuelig og systematisk måde. Det fremgår således, hvordan seerne opfatter genren, hvordan de forholder sig til dens kønsrollefremstilling og ideologi, og hvad de fascineres af. Denne del af rapporten giver en god indfaldsvinkel til indholdsanalyse og diskussion om indholdskriterier.

Men da også eleverne er seere og kan forholde sig til disse spørgsmål, er rapportens indledende afsnit af større interesse for medieundervisningen. Her gives en redegørelse for DRs hensigt med serien. Man får et indblik i underholdningsafdelingens programpolitik, dens overvejelser over programtyper og indhold, og det vises hvordan disse overordnede mål er forsøgt realiseret i forbindelse med en konkret udsendelsesrække, der iflg. manuskriptforfatteren, Lise Nørgaard, ikke blev det hun havde forestillet sig. Hvorfor? Hun mener, det bl.a. skyldtes instruktørens fejlslagne indsats. Sådanne forhold blotlægger rapporten gennem udtalelser fra de implicerede og ved at fremdrage konkrete scener fra serien. Afsnittet, der er let tilgængeligt, vil kunne inddrages i medieundervisningen, dels til at illustrere hvordan DR forholder sig til begrebet underholdning, dels til at danne grundlag for diskussioner om, hvad underholdning er og hvordan det bør serveres for seerne.

Perceptionsanalyse

På grundlag af interview-undersøgelser har Niels-Aage Nielsen i Seriesening i tv forsøgt at finde ud af, hvad det er, der fastholder seerne foran skærmen, når der blændes op for serier. Med serier forstås ikke alene

fiktionsprogrammer, som episode- og føljetonfilm, selvom det er disse genrer, der interesserer undersøgelsesdeltagerne mest, men også såkaldte repetitive programmer, som iflg. forfatteren udgør ca. 50% af programfladen. Udtalelserne fra de involverede personer giver et godt indtryk af, hvad der fascinerer ved serier, og de viser klare forskelle afhængigt af socialgruppe, alder og køn.

Rapporten er struktureret ud fra nogle overordnede elementer, som forfatteren finder karakteristiske for forholdet mellem seerne og serierne, og forfatterens kommentarer til de forskellige udtalelser synes at bekræfte hans udgangspunkt, "at fascination ved repetitive og serielle programmer beror på, at den kronologiske tid som udfoldes gennem ugerytme, bliver "udmøntet" i en indre tidsoplevelse hos den enkelte seer". (p.6)

Rapporten kan anvendes i undervisningen som grundlag for arbejdet med fascinationselementer, og den kan være en støtte for læreren, hvis man ønsker at flytte vægten i undervisningen fra traditionelle indholdsanalyser til analyser af, hvad modtageren reelt får ud af at se tv.

Tematisk analyse

Som medielærer kan det falde svært at gøre undervisning i tvs programflade til interessant stof, men Niels-Aage Nielsens rapport, Familien som den skildres i tv, giver en spændende indfaldsvinkel til dette undervisningsområde. Forfatteren har sammenfattet resultaterne af fire landes undersøgelser af, hvordan familien skildres i tv i en bestemt uge. Det drejer sig om Danmark, England, Ungarn og Australien. Disse analyser omfatter først og fremmest programmer, hvori familien udgør det centrale indhold, dvs. fiktionsprogrammer, men også de øvrige udsendelser, der blot indirekte berører familierelationer inddrages, og det kunne have været interessant, hvis disse i højere grad var indgået som undersøgelsesområde, men det har iflg. forfatteren været umuligt at

anvende de danske ikke-fiktive programmer i denne sammenhæng.

Rapporten gør rede for tv-personernes placering i familien, og den gør rede for hvilke familieformer, tv fokuserer på. Endelig skildres de familiekonflikter og -problemer, programmerne behandler, og hvilke de undlader at behandle. På grundlag af disse iagttagelser konkluderer forfatteren, at den familie, som tv fremstiller, kun i ringe grad er identisk med den familie, som befinder sig foran skærmen.

Så er det selvfølgelig spørgsmålet, om tv-familien nødvendigvis skal ligne den virkelige familie. Hvad er tvs funktion og hensigt overhovedet? Og det spørgsmål stiller forfatteren da også sig selv. Han forsøger til dels at besvare spørgsmålet gennem en perspektivrig sammenfatning af forskellige undersøgelser i forbindelse med serien "Dallas". Disse undersøgelser går ud på at vise, hvordan tvs fremstilling af familien påvirker serierne og deres selvforståelse.

Produktionsforhold og nyhedskriterier

Ralf Pittelkow har opholdt sig to uger på TV-avisens redaktion, og ud fra sine oplevelser i iagttagelser her beskriver han i rapporten, "TV-avisen set indefra", hvordan en dag på redaktionen tager sig ud. Han beskriver arbejdsgangen, hvem der tager beslutninger på de forskellige niveauer, hvilke faktorer der har indflydelse på, hvordan aftenens TV-avis kommer til at se ud, tidspres, personaleproblemer, samarbejdet mellem de forskellige personalegrupper osv. Herved søger han at dokumentere, at det ikke kun er overordnede overvejelser, der danner grundlag for, hvordan TV-avisen rent faktisk kommer til at se ud, men at udseendet i lige så høj grad bestemmes af en lang række fysiske faktorer og tilfældigheder.

Men alligevel forsøger Ralf Pittelkow i afsnittet, "En god historie", at definere hvilke overordnede kriterier, der ligger til grund for udvælgelsen af nyheder. Han fremhæver fem "dimensioner", som han kalder dem, og disse dimensioner uddybes gennem medarbejdernes udtalelser om deres opfattelse af jobbetts muligheder og forpligtelser.

I rapportens tredje afsnit behandles medarbejdernes syn på deres arbejdsplads, deres arbejdsform, deres indbyrdes forhold, deres forhold til ledelsen og deres syn på TV-avisens ressourcer m.v. for at give et billede af, hvad medarbejderne selv opfatter som årsager til, at TV-avisen ser ud som den gør. Betydningen af forrige afsnits overordnede overvejelser kunne måske bringes i tvivl på grund af nogle medarbejders afsluttende påstand om, at det egentlige styrende princip er tilfældighedernes spil, men Ralf Pittelkow konkluderer dog, at tilfældighederne opererer inden for nogle normer, som er bestemt af de nævnte nyhedsdimensioner.

Rapporten indeholder et godt materiale til undervisning i forhold vedrørende DRs nyheds- og aktualitetsafdeling, indfaldsvinkler til institutionsanalyse og en beskrivelse af samspillet mellem de overordnede programpolitiske overvejelser og de faktiske forhold, og hvad dette samspil betyder for programmernes endelige udseende.

Jørgen Poulsen og Ole Prehn:

Hybridnet, satelitter og fællesantenneanlæg. Økonomiske og kulturelle perspektiver i de lokale tv-net. Forlaget Kommuneinformation, Kbh. 1986, 78 s., 90,- kr.

Ole Prehn: Nærradio og lokal-tv. En ny kommunal opgave, Forlaget Kommuneinformation, Kbh. 1986, 60 s., kr. 80,-.

Jørgen Poulsen: Hybridnettet og erhvervslivet, Forlaget Kommuneinformation, Kbh. 1986, 30 s., kr. 70,-.

Anmeldt af: Jette Buus Gravesen, adjunkt ved Kolding Købmandsskole.

Hybridnet, satelitter og fælles-antenneanlæg er et oplæg til debat om kommunernes rolle i opbygningen af hybridnettet og fællesantenneanlæggene, valg af tv-programmer og takstpolitik, samt kommunens rolle i kulturpolitikken. Samtidig giver bogen en indføring i teknik og perspektiver i det store tv-supermarked, der er på vej. Bogen er derfor også anvendelig i undervisningssammenhænge.

Som oplæg til den lokale debat i kommunerne anføres: Uanset om den enkelte kommune forholder sig aktivt eller passivt til udviklingen, vil dens holdning nødvendigvis få konsekvenser for den fremtidige tv-forsyning i kommunen, fordi det er lokalt, man skal vælge, hvor mange kanaler, man vil have plads til, hvad det skal koste, samt hvilke programmer man vil sende ud i nettet. Medie-/kulturpolitikken må nødvendigvis få en stor vægt i den samlede kommunalpolitiske indsats i de nærmeste år.

Forfatterne indleder med en kort gennemgang af beslutningsprocessen bag hybridnettet - herunder P&T's monopol - samt de forpligtelser,

der følger heraf for kommunerne mht. netplanlægning og kulturpolitik. Herefter følger en god og overskuelig oversigt over udbudssiden: det store tv-supermarked, dets nuværende karakter (hovedvægt på underholdningsområdet) og fremtidsperspektiver i retning af en stadig stærkere internalisering. Det bliver skitseret, hvilke veje man i Danmark kan vælge, når det gælder om at få del i det store udbud af tv-programmer, samt hvad det vil koste. Efterspørgselssiden klarlægges med baggrund i forskellige seerundersøgelser og sammenholdes med hybridnettets markedsgrundlag: Hybridnettet vil i princippet kun blive etableret i områder, hvor ca. 30% af husholdningerne på forhånd tilkendegiver, at de ønsker at tilslutte sig. Forudsætningerne for de eksisterende takstberegninger er endvidere, at tilslutningsgraden i løbet af en overskuelig årrække vil stige til 60%. Konklusionerne er:

- at der allerede i dag er stor interesse for mere tv
- at 50-60% af husstandene betaler 500-1000 kr. årligt for tilslutning til et fællesantenneanlæg.
- at knap 20% af husstandene betaler 2-4000 kr. årligt for video
- at ca. 65% har farve-tv
- at med et voksende udbud af tv/video øges forbruget målt i tid
- at man fortrinsvis foretrækker underholdningsprogrammer
- at der er stor interesse for mere dansk tv
- at det er usikkert, hvor stort markedet for hybridnettets programmer vil være, og at det specielt er usikkert, om det er muligt at nå op på 60% i tilslutningsgrad.

På efterspørgselssiden behandles desuden erhvervslivets interesse i nettet i forbindelse med datakommunikation.

"Bomben" under hybridnettet er modsætningerne mellem:

- Krav om en endelig tilslutningsgrad på 60% for at nettet kan være økonomisk bæredygtigt.